

Шогшо эл, порымиз да гим берр!

БУДЬ ГОТОВ ЯМДЕЛИЙ

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

0+

Марий кундемным чапландарат

«Шонанпылын»

сенгымашыже: Финн-угор йоча коллектив-влакын I тунямбал фестивальшышт (1993 ий), Калык куштымаш I тунямбал финн-угор фестивальште (2013 ий), «Михаил Мурашко йолташыже-влакым ужеш» тунямбал конкурсышто (2011-2019 ийла), «Душа России» I всероссийский йоча усталык конкурсышто да моло вереат. Шотлен от пытаре! 2015 ийыште Российын чапшым Эстонийыште эрталтше Калык куштымаш тунямбал фольклор фестивалыште арален. Эстон калык марий йоча-влакым «изи ош суксо-влак» манын лумден.

Фотом ансамблын архивыш гыч налме.

Моткоч шуко сенгымаше шуыныт. 1989 ий гыч ансамблым Л.Е.Акулова вуйлата. Лариса Евгеньевна корныш ужата. Тудо эре ум кычалеш. Пашаштыже ИКТ технологийым кучылтеш, йоча-влакым концертым, спектаклым ончаш коштыкта, турло конкурсышто ви-йыштым тергаш тарата. 1994 ийыште ансамбль образцовый лумым сулен налын.

Тений 5 апрельыште «Шонанпыл» йоча образцовый фольклор ансамбллан 30 ий темын. Тушко уста 55 удыр-рвезе мураш-кушташ коштеш. Арамлан огыл тиде ансамблым Кугунур кундемнын веле огыл, пугынь Оршанке районнын визитный карточкыжлан шотлат. Нуно сылне марий муро, куштымаш дене уна-влакым вашлийыт да ятыр пайремым сорастарат.

«Шонанпыл» ансамблыш икымше классыштак ушненам. Ансамблыш коштын, шукилан тунемынам: мураш, кушташ, сценыште шкем кучаш, марий тувырам, йылмым аклаш да пагалаш.

Ксения ЧЕРЕМУШКИНА.

ий гыч ийыш икшыве-влакым помышышкыжо налеш, вара кугу илиш

Умбакыже 3-шо лаштыкыште лудса.

ОРШАНКЕ РАЙОН

ЛУЙ МОДМО ВЕР

ОРШАНКЕ РАЙОН

2019
ийыште Оршанке
районлан 95 ий
темеш.

Оршанке районышто мыняр ял уло, шотлен от пытаре! Мый Пуялыште илем. Тудын моторлыкшым ончен, шерем ок тем. Ожно кугезе коча-ковам-влак кўсо-тыш коштыныт. Ял калык марий режиссёр, МАССР-ын, РСФСР-ын сулло да калык артистше С.И.Кузьминых дене кугешна. Шочмо кундемем моткок йōратем.

Даша ОРЕХОВА.

«Оршанке муниципал район» администрацийым вуйлатыше – **А.Л.ПЛОТНИКОВ.**

Оршанке район 896,49 квадратный километрым айла.

Тачысе кечын 14 тўжем наре ен ила.

Чылаже ял шотан 3 илем, 73 ял, села, посёлко уло.

Тыште талантан шуко ен шочын-кушкын: М.Шкетан, Е.Волков, А.Волков, Ф.Майоров, М.Иванов, С.Кузьминых да молат.

Тунемше – школын куанже

Оршанке районысо самырык-влак да туныктымо паша пōлкам **С.Н.МОТОВИЛОВА (снимкыште)** вуйлата. Образованийын лектышыж нерген Светлана Николаевна палдара:

– Йоча-влаклан тўн шинчымашым пуымо дене пырля нуным ончыкылык илышлан ямдылена. Районысо 8 школ Российысе школьник-влакын толкынышкышт ушнен. Тунемше ден туныктышо-влак РДШ-н эртарыме кажне мероприятийыште мастарлыкшым тергат. Шочмо калыкын тўвыражым, историйжым пален кушкаш да шымлаш туныктена. Йочан ойыртемалтше усталыкшым ужын, виянашыже йōным ыштена. Пўртўсым аралаш, жаплен илаш кумылангана. Патриотический воспитанийлан кугу тўткыш ойыралтеш. Районысо 928 тунемше «Юнармий» мер толкыныш ушнен. Нуно «Юл кундемысе зарнице», «Лўдыкшыдымылык школ» мероприятийлаште, военно-патриотический слётлаште вий-куатыштым тергат. Юнармеец-влакын парадшыкышт, районышто илыше калык дене пырля «Курымашлык полк» акцийыш ушнат. Тунемшын тазалыкше, спорт дене кылым кўчымыжо – ончыл верыште. Мутлан, Шулко, Кугунур, Марково школлаште спорт клуб-влакым почмо. Кугу Орша школ районысо спорт модмашлам, спорт туризм дене сбор-влакым эртарыме базилан шотлалтеш. Упшо школ кажне ийын биатлон дене тагасымашым эрара.

– Светлана Николаевна, самырык туныктышо-влак образований аланышке кумылын ушнышт манын, районышто могай паша ышталтеш?

– Тидын шотышто районышто шуко паша ышталтеш. Теве самырык педагог-влакын «Ужар лампе»

школышт шымше ий пашам ышта. Тушко 29 туныктышо коштеш. Идалык мучко тўрлō сынан кок-кум занятий лиеш. Самырык туныктышо-влакын ушемыштым чумырымо. Тудо б еным иквереш поген. Ушемым Е.С.Хмелева вуйлата. Туныктымо тōнежлаште наставник-влакын институтышт сай лектышым пуа. Тидын шотышто «Колокольчик», «Колобок» йочасадлам палемдаш лиеш.

– Районышто марий йылмым тунемме, марий тўвырам аралыме шотышто могайрак сўрет?

– Марий йылмым шочмо йилме семын 3 школышто 222 йоча тунемеш, кугыжаныш йилме семын – 238 тунемше. ИКН дене пырля ушен, 598 ўдыр-рвезе шинчымашым налеш.

Марий калыкын йылмыжым, тўвыражым аралыме да вияндыме шотышто районысо школлаште тўрлō мероприятий эртаралтеш. «Шкетан слёт», «Колумб лудмаш», Марий талешке кече, Тиште кече йўлаш пуреныт. Конкурслаште йоча-влак кумдан палыме поэт, писатель-влакын сылнымутыштым гына огыл, шке гыч возымыштым лудыт. Нунын пашаштым иквереш чумырен, «Ший памаш» поэзий сборникым савыктыме. Марий сылнымутын классикше Я.П.Майоров-Шкетанын 120 ияш лўмгечыже вашеш «Шкетаным лудына» районысо проектым эртарыме. 276 ен ты проектышке ушнен.

Л.ГРИГОРЬЕВА мутланен.

Оршанке районышто 8 школ (1414 йоча тунемеш), 10 йочасад (771 ньога коштеш) да ешартыш шинчымашым пуышо 2 учреждений (753 ўдыр-рвезым авалтен) уло. Туныктымо пашаште 152 ен тырша, йочасадлаште – 62, ешартыш шинчымашым 14 педагог пуа.

Спорт - йолташ

Фотом школын архивше гыч налме.

Кугу Ӗрша школ районышто веле огыл, республикыштат чаплана. Школым латкок ий С.А.Кузьминых вуйлата. Тудак физкультур урокым вӱда, садлан тыште спорт шӱлыш сайынак озалана. Спортзал нигунам яра ок шинче, кажне кечын спорт дене кылдалтше тӱрлӱ мероприятий эртаралтеш. Тунемше-влак кажне эрдене латвич минуташ зарядкым ыштат. Тений «Лӱдыкшыдымылык школ» республикысе слӱтым да спорт туризм дене тренировочный сборым эртареныт. Районышто, республикыште ече, биатлон, куштылго атлетике, спорт ориентирований, волейбол, баскетбол дене эртаралтше тангасымашлаште Кугу Ӗрша школын тунемшыже-влак эре ончылно улыт.

Г.А.ТОЙМАКОВА, туныктым паша пӱлкан вӱдышӱ специалистше.

Кугезе кочам

Мый кугезе кочамым, Илья Васильевич Кудрявцевым, фотоснимкыште веле ужынам. Тудо Ӱпыл Лопсола ялыште шочын. Кугу Ачамланде сар тӱнгалмеке, шочмо элым аралаш каен. Тале кресталмаште увер деч посна йомын. 2013 ийыште Интернет полшымо дене пален налын улына: кочана Смоленск кундемысе Леоново ял воктене 1943 ий 15 сентябрьыште тыныс илыш верч вуйжым пыштен. Тунемше-влак тудын шӱгаржым муыныт.

Максим ИВАНОВ.

Кугунур.

Курымеш шарнена

Упшо школышто тунемше-влак «Юнармий» мер толкынын радамышкыже кумылын ушненыт. Тӱрлӱ конкурсышто вийкуатыштым тергат. Ял калык дене пырля ятыр мероприятийым эртарат. Иктыже – Сенгымаш кече вашеш эртарыме митинг. Юнармеец-влак сареш вуйым пыштыше воин-влакын подвигыштым, тылыште тыршыше-влакын пашаштым шарнен илаш да аклаш товатленыт. Вара парад лийын. Юнармеец-влакын командирже Женя Смирнов парадым моштен вуйлатен. Ял калык самырык тукумым кугешнен ончен. Чумыр калык «Курымашлык полк» акцияш ушнен, коча-коваштын портретыштым нумалын, ял мучко эртен.

Р.Д.СИЛИНА, туныктышо.

Фотом школын архивше гыч налме.

Марий кундемым чапландарат

(Умбакыже. Тӱнгалтыш – 1-ше лаштыкыште.)

Эн ондак Кугунур школышто марий куштымаш кружок почылтын. Ик ий гыч «Шонанпыл» ансамбль маналташ тӱнгалын. Артист койышан

Мария АКУЛОВА:

– Мый изи годсек кушташ йӱратем. Авам ансамблын хореографше, садлан мӱшкырыштӱ кийымем годымак куштенам. «Шонанпыл» мыланем ансамбль гына огыл, ешышке савырнен. Тудо мемнам чыла могырымат виянда, тӱрлӱ мотор верым ужын кошташ йӱным ышта, профессионал семын кушкаш полша.

Л.Е.Акулова ден Е.Г.Павлова чумыр-ныт. Нуно, кажне икшывын моштымыжым ужын, шижын, мастарлыкыштым умбакыже вияндат. Ятыр выпускник школышто тунеммотор верым ужын кошташ ме пагытым ансамбльлан кӱра порын шарналта. Келшен илаш, икоян лияш, нелылыкым сенгаш, сценыште шкем чын кучаш туныктымыштан туныкты-

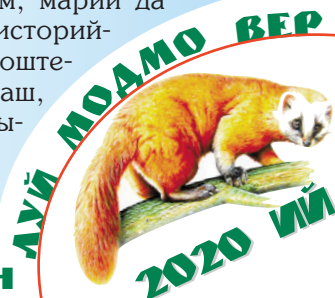

шо-влаклан кугу таум ойлат.

Ансамблын икымше аккомпаниаторжо информатикым да физикым туныктышо В.М.Авдеев лийын. 1992 ийыште ансамблын ешышкыже баянист Е.С.Рыбакова ушнен. Елена Сергеевна репертуарым сылне муро-влак дене пойдара – семым кельштарат. Тений март тылзыште «Шулдыран муро» авторский муро-влак сборникше ош тӱням ужо. Мутым тӱнгалтыш класслам туныктышо Р.А.Кудрявцева воза. 2005 ийыште «Шонанпыл» ансамбльыш И.М.Кудрявцева ушнен. Ирина Михайловна икшыве-влакым гармонь, балалайке, флейте, домр да моло семӱзгар дене шокташ туныкта. Ӱдыр-рвезе-влак мурымо да куштымо деч посна марий йӱлам, марий да финн-угор калыкын историй-жым шымлат, школ тоштерым пойдарат. Икманаш, марий калыкын ончыкылыкыш улыт!

Х.АЛЕКСАНДРОВА
ямдылен.

ОРШАНКА РАЙОН

Шочмо йылме – поянлык

2019 | МЕЖДУНАРОДНЫЙ ГОД
ЯЗЫКОВ КОРЕННЫХ НАРОДОВ

Авторын фотожо.

– Изиэм годсек школышто пашам ышташ шоненам, – оила Оршанке район Кугу Орша школышто марий йылмым да литературым туныктышо Светлана Эриковна Семенова (**снимкыште**). – Но лач шочмо марий йылме дене йоча-влаклан келге шинчымашым пуемем шуын. Ты шижмашым Морко район Шүргыял школышто тунеммем годым туныктышем Светлана Леонидовна Александрова шүм-чонышкем шынгарен. Тудо марий йылмым да литературым туныктен.

– Түрлө конкурсышко ушнеда, очыни?

– Районышто эртаралтше «Колумб лудмаш», «Шкетан лудмаш» конкурслаште кажне ийын усталыкнам тергена. Тунемше, туныктышо-влак «Шкетаным лудына»

С.Э.Семенова туныктымо пашам Оршанке шко-

Марий йылмын куатше

лышто англичан йылмым туныктышо семын тўналын. Кугу Орша школышко кок ий ончыч куснен. Шонымашыже шукталтын: шочмо марий йылме урокым вўда.

– Икшыве-влак марий йылмым йывыртен тунемыт?

– Мый 5-9-ше класслаште тунемше-влак дене пашам ыштем. Кыдалаш ийготан-влак шке коклаштышт марла мутланат. А изирак класслаште тунемше-влак йбршеш рушла веле кутырынешт. Марий Элыште илена гын, шочмо йылмым палышаш улына манын нунылан умылтарем. Тиде мемнан порысна, шонем. Урок деч ордыжысў пашам чылт марла эртарем. Тиште кечым, Марий талешке кечым уло школ дене палемдена.

Рябининам поснак палемден кодынем. Нуно эн ўшанле польшкалышем улыт.

Светлана Эриковна шкежат мастарлыкшым виянден шога. «Уста марий туныктышо» районысо конкурсышто сенгышыш лекмекеже, республикысе таңгасымашке ушнен. «Тиде конкурсышто шуко ум пален налынам, – оила С.Э.Семенова. – Самырык туныктышо-влаклан шукурак таңгасымашке ушныман. Тиде пеш пайдале опыт. Оршанке районысо туныктымо паша пўлкан вўдышў специалистше Г.А.Тоймакова, Кугунур школышто марий йылмым да литературым туныктышо Л.Г.Елькина пашаштем түрлў кангаш дене полшат. Нунылан кугу таум ойлем».

Л.ГРИГОРЬЕВА мутланен.

Изи шўдыр

Ксения Черёмушкинам «Марий Эл» радиом колыштшо-влак чылан палат, очыни. «Кечыйол» мурыжо шукуштым самыстарен. Изи ўдыр Оршанке район Пуял ялыште шочын. Кугунур кыдалаш школышто 5-ше классым тунем пытарен. «Шонанпыл» йоча ансамбльыш 1-ше класс гычак коштеш. Тушто Ксюша мураш да кушташ тунемеш. Мурашыже эше йочасадыштак тўналын. Тачысе кечылан шкетын йонгалтарыме мурыжо кумыт уло. Тыгак дуэт да квартет дене ныл мурым мурат. Мутым Р.Кудрявцева воза, а семым Е.Рыбакова кельштара.

Вийжым түрлў конкурсышто терга. Ксюша «Музыкальное конфетти», «Пеледше тукум» конкурслаште 1-ше ден 2-шо верла дене палемдалтын. «Душа России» ден «Звезда России» фестивальлаште мастарлыкшым ончыктен. Ончыкылык илышыжым муро дене кылдаш шона.

Х.АЛЕКСАНДРОВА.

Шўмбел ялем

Мыйын ялем изирак,
Лўмжў тудын – Лужбеляк.
Мые тыште шочынам,
Тыштак мые тунемам.
Школ шенгелне – энерна.
Тушто колым кучена.
Шокшо годым йўштылына,
Чылт кол семын ийына.
Олык, курык тайлыште
Тамле мўрым погена.
Кўшнў, канде каваште,
Кайык мурым шымлена.
Ял воктене – куэрла.
Тушто понгым погена.
Тўрлў семын модына,
Ваш келшалаын илена.

Даша КЛАДОВИКОВА.
Лужбеляк.

Кеч-могай кугужат изи гыч лиеш, эңерат палаш гыч тї-налеш, маныт. Шочмо кундем деч шергыже тїняште, очыни, нимо уке.

М.ИВАЧОВ.

ОРШАНКЕ РАЙОН

Тоштер шарнымашым арала

Кумдан палыме писатель, журналист, марий драматургилан негызым пыштыше **Я.П.Майоров-Шкетан** лүмеш тоштер-пörтым 1992 ийыште Тошто Крешын ялыште почмо. Писательын книгаже, документше, серышыже, шке кид дене возымо лаштыклар эн шергакан экспонат-влаклан шотлалтыт.

Оршанке посёлкышто **Кресаньык паша да илыш-йўла тоштерым** 1983 ийыште почмо. Кызытсе жаплан тушто куд зал уло: этнографий, чан, ончер, шанче да технике, мланде паша, кидпаша пöлка. Тоштер кресаньыкын латиндешымше курым мучашсе да колымшо курым тўналтышысе илышыжым раш почын пуа. Шуэн вашлиялтше ўзгар, тўрлö арвер, паша технике, чиём – чыла шергакан улыт. Тушто кок тўжем угла экспонат аралалтеш. Эн шергаканлан тўрлö кугытан чан-влак шотлалтыт. Чылаже 113 чан уло. Нине шуэн вашлиялтше коллекцийлан көра тоштерым вес семынже «Музей колоколов» маныт. Ий еда тоштерыш латкок тўжем угла ег толеш.

Н.П.Мотовилов лүмеш **Воинский чап тоштер**. Ты тоштерым чумырымашке туньктышо, ветеран, Оршанке районын лүмлö енге Н.П.Мотовилов кугу надырым пыштен. Тоштер «Нигöм она мондо, нигö ок мондалт» ўжмаш дене пашамышта. Тудым самырык-влакым патриот шўлышеш куштымо, 1941-1945 ийлаште фронтышто да тылыште крeдалше-влакын подвигыштым шарныме шонымаш дене 2005 ий 6 декабрьыште почмо. Тоштерыште кум зал уло. **Икымше залыште** Совет Ушем Герой, Чап орден дене палемдалтше кавалер-влак, Совет армийын генералже-влак, Афганистаныште, Чечняште крeдалше салтак-шамыч нерген поян материал-влак аралалтыт. Тоштерын ойыртемалтше поянлыкшылан герой-влакын наградышт шотлалтыт. **Кокымшо залышке** пурыемеке, оружий, пулемёт, гранатомёт, фугас, снаряд-влак сар пагытым шарныктат.

Кугу Ачамланде сар годым крeдалме верлаште «Демос» кычалше отрядын мумо экспонатыштым **кумшо залыш** чумырымо. Тыштак 45 мм калибран «сорокапятка» пушко аралалтеш. Тоштерыште витле угла оружийым ужашлиеш. Комсомол, пионер организацийлан пашаштым иктыш чумырымо.

Мастарлык пöрт 2018 ий 1 январьыште Тошто Крешын ялыште омажым почын. Вуйлатыше – В.Н.Кудрявцев. Тиде пöртым марий калыкын ожнысо йўлажым арален кодымо, пашажым угыч ворандарен колтымо шонымаш дене почмо. Тўн пашаже – ончер-влакым эртарымаш да самырык тукумым паша профессий дене палдарымаш. Ончаш толшор-влаклан мастер-класс, экскурсий-влак эртаралтыт. Кидпашам йöратыше-шамычым тўрлаш, уам тодаш, корзингам пидаш туньктат.

Виктория МОЧАЛОВА, самырык мурызо:
– Оршанке районьшто уло республиклан палыме ег-влак шочыныт: Яков Майоров-Шкетан, Степан Кузьминых, Евгений ден Арсий Волковмыт. Музейже мыняр! Пўртүсшö могай мотор. Оршанке гоч шуко энгер йоген эрта. Республикнан эн келге ерге, Зрыв, Табашино селаште верланен. Тыште пеш поро да пашаче калык ила. Мый тыште шочынам да кушкынам. Сценыш икымше ошкылым ышташ мыланем Кугунур школын туньктышыжо-влак полшенят. Нунылан кугу таум каласем. Шочмо кундемем уна-влакым эре куанен вуча да вашлиеш. Толза унала!

Оршанке ўдыр

Е.ИВАНОВА ямдылен.
Оршанке районьшто 61 историй, культур да пўртүс памятник уло. Тышеч 13-шо археологий сынан, 3 архитектур дене кылдалтше, 29 – историй дене, 16 – пўртүс дене.

«Ача-ава, кок эрге да ўдыр-шўдыр»

Оршанке пёселкышто илыше Смирновмыт еш (снимкыште) нерген пошкудышт, родо-тукумышт, палымышт кўчыкын да раш тыге аклен ойлат. Роман Александрович ден Ольга Александровна икшывышт-влакым: Даниил ден Никитам, Катям – кугуракым пагалаш, родо-тукумым жаплаш туныктат. Садланак йоча-влак кочакова-влак дек шўман улыт. Ава велым Елена кова уныка-влаклан кова веле огыл, эше туныктышо да пример. Тудо Оршанке школышто математикым туныкта. Ирина кова уныка-влакым мурсемлан шўманга. Йоча-влакын кок кочашт уло: коктынат Саша лўман улыт. Икте-весыштым ойыраш манын, Даниил нуным «кугу» да «изи» коча манын лўмден. Ава велым «кугу» коча, Александр Иванович, студент улмыж годым неле атлетике дене кумшо разрядым налын.

«Изи» коча, Александр Геннадьевич – запасысе подполковник. Афганистаныште шке порысшымышуктен, тўналтыш гыч мучаш марте сар корным эртен. Чыла тидын нерген Даниил ден Никита «Сильному роду нет переводу» республикысе конкурсышто чон йўлен да кугешнен каласкалышт. Никита «Ешын пушенгыже» проект дене пашам ыштен, тўрлө фотом, уверым кычалын, шымлен да конкурсышко аклымашке луктын. Никита Оршанке школышто 5-ше классыш вончен, а Даниил – кандашымшыш. Даниил балный куштымашым изинек йўратен шынден. Йошкар-Оласе «Дебют» клубыш кош-теш. Ятыр сенымаш дене ача-

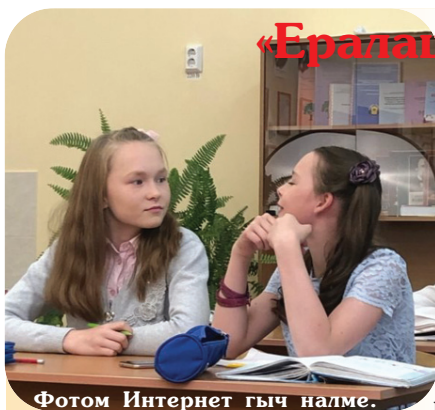

– Еш тыглай шомак гына огыл. Ятыр неле-йўсым, шере-кочым чытыман, но шкетын, еш деч посна илаш ок лий, – ойла Смирновмыт еш.

авам куандара. Эн шергаканже: 2018 ийыште «Дебют» ТСК-н Руш-китай тўвыран тўнямбал фестивалыштыже кокымшо верым сенен налмыже. Вич ияш Катюша иза-шамыч деч вараш ок код: кеч-кушто пеленышт лияш тырша, коклан канашымат пуа.

Л.ГРИГОРЬЕВА.

«Ералашыште» войзалтын

Фотом Интернет гыч налме.

Марково ял гыч 11 ияш Лена Зверева (шолаште) «Ералаш» проектын Йошкар-Оласе сьёмкыштыжо войзалтын. Кастинг эртыме нерген пален налке, телефоныш видеом возеныт да конкурсыш колтеныт. Ик кече гыч йынгыртеныт – Лена отборочный турым эртен. Тудлан моторын, раш кутырен, камере ончылно шкем кучен моштымыжо полшеныт.

– Командыште 30 наре ўдыр-рвезе лийын, – ойла Лена. – Мемнан дене режиссёр Роман Сергеевич да тудын кум польшкалышыже пашам ыштеныт. Роль нелын чучын огыл. Мутым писын тунемынам. Эше сниматпалташ кумылем уло. «Изюминка» серийыште Йошкар-Ола гыч Вера Ганичева дене йолташ ўдырын рольжым модыныт. Эше массовкышто мастарлыкым ончыкташ пиал шыргыжалын.

Х.АЛЕКСАНДРОВА.

ОРШАНКЕ РАЙОН

Книга тўняште

Шулко селасе книгагудышто «Книга тўняш унала ўжына» почмо омса кече эртаралтын. Тушко «Берёзка» йочасадыш кошпшо ньога-влак толыныт. Йоча-влак книгагудо, пашаен-влак дене палыме лийыныт. Шуко книгагудо ужын, нуно моткоч чот ўрыныт. Кажне книгагудо шке верже улмым пален налыныт. Сылне сўретан, тўрлө тўсан йоча журнал-влакым лаштыкленыт. Йоча-влаклан туштылан вашмутым кычалаш келшен. Книгагудо пашаен-влак книгагоч изи ўдыр-рвезе-влакым моторлык, модыш, йомак, мурсем да фантазий тўнялашке «унала намиеныт».

Л.АЛЕКСЕЕВА,
МарГУ-н студенткыже.

Виталий Кудрявцевым республикыште, уа воштырым тодыштын, түрлө арвер-влакым ыштыше мастар семын шукын палат. Илыш корныжо онгай: туньктышылан тунемын, полицийыште служитлен, но пұрымаш чон йодмо пашашке конден. Кызыт Оршанке районсы Тошто Крешын ялыште Мастарлык пөрттым вуйлата. Шукерте огыл Виталий Николаевич Чебоксарыште эртаралтше «Русь мастеровая» всероссийский XVII декоративно-прикладной сымыктыш конкурсышто сенен. Кидмастар пуш форман корзинтам, финн теркем, марий калык йўлам ончыкташ манын, подкогыльо совлам пидын. Конкурсышто эше мөнтгысө паша пуалтын улмаш: театр темылан келшыше арверым ышташ. Виталий Николаевич Театр идалыкын эмблемыжым уа воштыр да кумыж дене пидын да шке пашаж дене палдарыше почеламутым возен.

– Виталий Николаевич, айста шарналтена, кузе тиде пашалан шўмангында?

– Кидпашам школышто тунемме годымак йөрәтен ыштенам. Мастар ег Николай Васильевич Тихонов кугу шўкалтышым ыштен. Тудлан кугу таум ойлем. Умыр мучко түрлө сомылым шуктен шогенам гынат, йөрәтyme паша деч ойырлен омыл.

– Кажне айдеме түрлө арверым ыштен кертеш але тидлан мастарлык күлеш,

Йөрәтyme паша

Фотом еш архив гыч ямде.

ўмыраш

кузе шонедә?

– Эн ондак кумыл лийшаш. Маскамат велосипед дене кудалышташ туньктат, маньт. Аламынар процентше – тукым гыч тукымыш куснышо усталык.

– Тунемаш кумылан-влак, поснак йоча-влак, шукын улыт?

– Толыт, но шукыжо ача-ава деч шога. Йоча иктаж-мом ышташ тунемын толеш, а ача-ава огеш мокталте да умбакыже ышташ ок тарате гын, икшывын кумылжо вола.

– Мынар жап йөрәтyme пашам ыштен шинчен кертыда?

– 70 процент жап материалым ямдылаш кая: воштырым муаш, пўчкаш, ойыркалаш, шолташ, эрыкташ, кошташ, вара угыч нөрташ... Мемнан производство огыл. Тиде усталык паша, тушко чоным пыштет. Кок кечат шинчен кертам. Мутлан, Всероссийский конкурс ямдылалтме годым 3 кече шинчылтынам.

– Ончыкылык планда могай?

– Мастарлык пөртыштө шукерте огыл кумыж гыч туйысым ожнысо семын клей деч посна ышташ тунемынна. Кызыт изи йыдалым шукын тодыт, а кугум ыштыше шагал. Тиде пашам уэш тўнгальнна. Оршанке вел тошто марий вургемым уэмден саемдена. Студент-влакым практикыш ўжаш шонена. Мыланна эше ик ий веле. Паша шуко.

– Усталык пашаштыда лектышым, сенгымашым тыланена!

Х.АЛЕКСАНДРОВА.

Йөрәтен илем

Ший Ошла воктене
Мые шочынам,
Шошо май эрдене
Модын кушкынам!
Сылне марий семым
Муралтен авам,
Пўртўс дечын вийым
Сөрвален мылам!
«Куш тый, эргым, писын,
Лий тый пиалан,
Илыш корно тыйын
Волгалтеш чаткан», –
Авиемын мутшым
Шўмыштем ашнем,
Сылне шочмо верым
Йөрәтен илем!

Сергей ТОЙМАКОВ.

Оршанке школ.

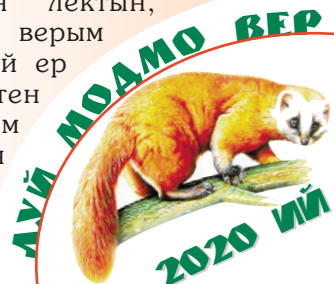
Вершөр

Пөрткайык курык

Зрыв ерын вес могырыштыжо, Флора да Лавр черке воктене, Пөрткайык курык коеш. XVII-XVIII курымлаште марий кундемаш шуко руш толын. Рўдө Россия да Виче губерний гыч толшо-влак, тўн шотышто, помещик ден бояр-влак деч да кугыжан армийыш нангайыме деч шылын коштшо кресаньык-шамыч лийыныт. Эн шыгыр верлашке, кугорно деч торашке каяш тыршеныт. Тыге 1747 ийыште мемнан деке Григорий Чучалов толын лектын, чонгаташте веранын. Кызыт тиде верым «Пөрткайык курык» маньт. Григорий ер деке пөрткайык семын чонгештен толын. Садлан ялжат Воробьи лўмым налын. Тиде ял шукертак уке, лач пөрт олмо-влак гына кодыныт.

А.МАМАЕВА.

ОРШАНКЕ РАЙОН

Индекс: Марий Элыште,
Пошкырт ден Татарстан
кундемлаште - П4696.
Тираж 1150 экз. Заказ
Формат – А-4-8.
Тўн редактор олмеш
Л.Н.ГРИГОРЬЕВА.

E-mail: yamde_lii@mari-el.ru,
yamde_lii@mail.ru

Сайтын адресше: yamde-lii.pro,
Тел. 8(8362) 45-22-82(факс)

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК: Марий
Эл Республикысе культур, печат
да калык-влакын пашашт
шотышто министерстве, «Ямде
лий» газет» кугыжаныш уни-
тарный казна предприятий.

Газетым редакцийыште погы-
мо да версталыме, «Марий Эл Республикысе Правительствын типо-
графийже» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типо-
графийын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Комсомольский урем,112.

Газетым Массовый коммуникаций
сферыште да культур наследиым
аралымаште законодательствым шук-
тен шогымым эскерыше Федеральный
службын Приволжский федеральный
округысо управленийыштыже регист-
рироватлыме.

Номер – ПИ №ФС 18-1999,
2005 ий 10 февральыште пуымо.

0+

Печатыш пуымо жап – 14-00,
фактически – 13-00

Авторын да редакцийын шоныма-
шышт түрлө лийын кертыт. Се-
рыш-влак мөнгеш огыт колталт.
Ак – кутырен келшыме почеш.

Редакцийын да издательнын адресше:
424006, Йошкар-Ола, СССР
Вооружённый Вийын
70-ше идалыкше урем, 20 (почтовый)
Эгерўбал Амстердам, 1
(фактический).

Шоналтена мо?

Оршанке район нерген

Зрив (Табашинский)

ер Марий Элыште эн келге.

Тудын олмышто ожно ял лийын, маныт. Кузе ял вуд йымаке пуренгайымым калык огеш пале. Шымлызе-влакын ойлымышт почеш, ялым кычалаш вудйыма-лысе кушкыл-влак меша-ят. Ерын келгытше – 171 метр. Сöрал пүртүс, яндар вуд канаш толшо-влакым шке велке савырат. 1974 ий гыч Пүртүс памятниклан шотлалтеш.

Огай

Уто мутым кычалза.
 1. Овечкин, Видякин, Токтарсола, Шулко-Мурзя.
 2. Эвай, Акулина, Петя, Майя (А.Волковын пьесе-сже почеш).
 3. Курий, Полий, Оксий, Ваню (М.Шкетанын ойлы-машыже почеш).
 4. П.А.Родигин-лан, Я.П.Майо-ров-Шкетанлан, А.Крупня-ковлан (памят-ник-влак).

А.А.Волковын (1923 ийыште Тошто Крешын ялеш шочын) сылнымут произведенийже-влакым возыза.

_____ влак
 _____ мардеж
 Орьен _____
 Пиалан _____ кумыл
 _____ йолташ

Ребус

Ял-влакын лүмыштым нине сүретлаште шылтыме.

1.

2.

3.

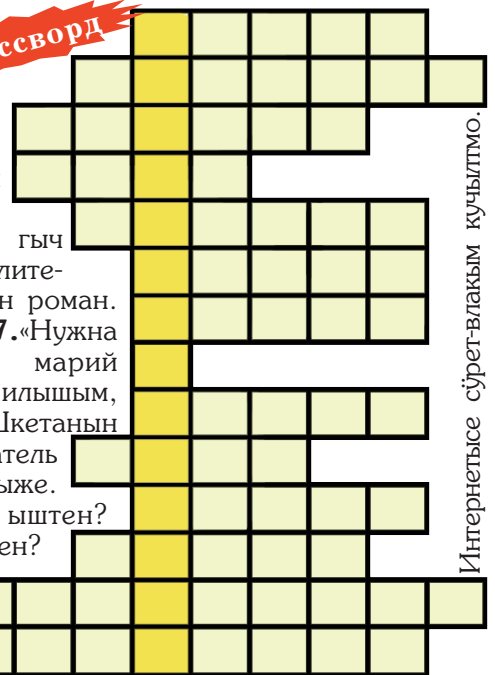
4.

Оршанке районушто йогышо энгер-влакын лүмыштым кычалза.

К	О	Л	В	У	П	И	Ш	А	Н
А	Б	П	У	Р	Ш	А	О	Т	А
И	Х	И	Е	М	С	Ь	К	В	М
Б	Н	Ж	А	О	П	Ф	А	Ь	Р
Г	И	Ы	Н	К	А	Ы	О	Н	У
Е	Ш	О	Э	Р	Щ	Ч	А	Ы	О
У	З	Ч	В	Ю	Ы	Н	Х	Я	Б
Н	Ж	С	З	М	У	Т	О	А	К
Я	Б	А	Д	А	Л	А	Ш	У	Л
Ж	О	К	А	И	О	Х	Ц	Ю	А

Кроссворд

Интернетсе сүрет-влакым кучылтмо.

1. М.Шкетанын «Ече» ойлымашыж гыч Васлин пелашыже.
2. Писательын спорт дене кылдалтыше мыскара ойлымашыже.
3. «Вакшагур» ойлымаш гыч марий ұдырамаш.
4. Шкетанын лүмжө.
5. Марий лите-ратурышто ик эн ончыч возымо келге шонымашан роман.
6. 1928 ийыште возымо мыскара ойлымаш.
7. «Нужна туныктен» ойлымашын тўн геройжо, йорло марий Тымапи ...
8. Колхозым ыштыме жапыште ялысе илышым, «класс кучедалмашым» почын пуышо произведений.
9. М.Шкетанын алмашлўмжө могай мут гыч шочын?
10. Арми́й деч вара писатель могай волисполкомын секретарьже лийын?
11. Икымше пьесе-сже.
12. 1921 ийыште могай газетыште пашам ыштен?
13. «Эренгер» романым кө руш йылмыш кусарен?

Газетлан материалым ямдыленит: Л.Семенова, Н.Семенова, Л.Григорьева, Е.Иванова, Ф.Лебедева, Х.Александрова.

ОРШАНКЕ РАЙОН

Газетым Печать да массовый коммуникаций шотышто Федерал агентствын окса польшыж дене лукмо.

